

M L A D E Ž

Nikada ranije nije verovala u čuda. Kada bi čula da neko govori o čudu, da veruje u njega, sažaljivo, nadmoćno ili čak prezrivo bi se nasmešila. Tek posle rata, kada se živa vratila iz logora, počela je da razmišlja o čudima, da... U trenucima bi, čak, ljutito uzviknula u sebi: Ko ne veruje da čuda postoje, trebalo bi ga... trebalo bi ga prinuditi da veruje... Oh, ne! Ne! To je najsvirepija, najneljudskija prinuda. Nisu mogućna mala, jevtina, banalna čuda. Ali ona velika, istinska...

Prve noći su joj odveli muža, a već druge nju. Bila je zima četrdeset druge. Elica je ostala sama u krevetcu. Probudila se i zavrištala. Nije imala ni pune dve godine...

Glavnjača... Banjica... Aušvic...

Kada je izišla iz logora otišla je u odeljenje kraj krematorijuma, gde se nalazila dečija obuća. Velika prostorija do plafona puna cipelica, sandalica, patika, papučica. I majušnih, kao za mišića, i velikih. Za decu ispod i iznad godine dana. Za onu što su još spavala na majčinim grudima i onu što su se oslanjala na njih. Svih boja, šara, oblika, veličina. Praznih, slepljenih, iskrivljenih, sasušanih. Sve su one nekad, neke možda još juče, bile ispunjene toplim, rumenim, krofnastim nožicama što su se radosno prćakale. Skakutale od života i za životom. Od radosti i za radostima. A sada... Pepeo...

Eno, baš onakve: bele, male kao za lutku, sa mašnicama i crvenim kičankama imala je Elica. Uzimala ih je sa gomile, pritiskala na grudi, ljubila, razgovarala sa njima. Hvatali su je za ruke i izvodili napolje. I eto tada je prvi put počela da pomišlja na čuda. Da ih priželjuje...

Kada se vratila kući zatekla je sve prazno. Sve pusto. Samo je sažaljenja bilo napretek. Na sve strane se raspitivala. Svuda je zakucala. Za njega je saznala... Ali za Elicu svuda izvinjenja, hrabrenja, sažaljenja...

U prihvatilištu ratne siročadi upravnica ju je dočekala ljubazno. Sa smeškom u kome su se mešali hrabrenje, zahvalnost i... strahovanje. Odmah je rekla da nije došla da usvoji već da potraži svoje dete. Jedini podaci su: lik, uzrast i mladež više lakta na desnoj ruci. Elici je tada bilo pet godina i dva meseca. Krupne pametne zelene oči; crna kovrdžava kosa; baršunasti veliki mladež. Upravnici to nije bilo prvi put da sluša te dirljive opise i ispričani. Svakodnevno ih sluša. I uvek su likovi dece roditeljima ili rođacima bili sveži, živi kao da su im ona toga trenutka stajala pred očima. U stvari, znala je upravnica, ona im nikada nisu ni silazila sa uma i očiju. Ni onda kada su bili pod nožem i vešalima, nad rakom, ispred cevi, pred krematorijumom. Znala je sve to i otuda u njenim očima istovremeno i tuga, i radost i zahvalnost.

Više od tri godine kako nije videla Elicu. Njoj tada nije bilo ni pune dve godine, a sada joj je više od pet. A deca su u tim godinama kao pupoljak: svaki novi dan — novi oblik, nova boja, novi miris. Ali ima nešto na deci što se ne menja, ne nestaje. To je onaj mladež o kome je Elicina majka sada govorila upravnici. Mladež je neka vrsta porodične štafete koju preci predaju u nasleđe potomcima.

Upravnica ju je odvela u sobu gde su se nalazile devojčice. Kada je ušla i pogledom obuhvatila devojčice, zatražila je stolicu i čašu vode... Upravnica je razumela tu buru osećanja. Nije to bila prva majka koja je, videvši te očice još uvek pune straha i stradanja, te crte preoštire i prenapregnute za njihove godine, te nežne biljke koje je strašna bura iščupala iz staklenih bašta i bacila u surovu pustinju, morala da sedne i da se povrati vodom. Znala je da to dolazi od spontanog evociranja stradanja te dece i njihovih roditelja i... i od razbijene iluzije da će već među prvom decom pronaći svoje...

— Odmorite se malo, — tiho joj reče upravnica nudeći joj stolicu. — Znaćete, kod nas ima još dece i svaki dan nam dolaze nova. Svaki dan dolaze roditelji, rodbina, nalaze svoju decu i... — tu začuta i zagrije donju usnu. Zamalo što joj se nije otelo da kaže: i usvajaju tuđu. — A, znate, dešava se da mesecima traže i, kada su skoro izgubili svaku nadu, iznenada ga pronađu.

Znala je upravnica da su te reči više konvencija i da često šuplje zvuče, pa ipak je nastavila u tom smislu.

Kada su prešle u drugu sobu gde se jedna grupa devojčica igrala krpenom lutkom, ona se najednom zaustavi i razrogačenim očima zagleda u jednu od njih. Obema rukama je pritisnula grudi. Činilo joj se da će da joj iskoče iz njih. Sve joj je na toj devojčici, i sitne crne kovrdže, i zelene oči, i nežno ovalno lice, i ona ovlaš napućena tatina usta, bilo kao na njenoj Elici. Jedva je našla snage da joj zavrne rukav, da joj potraži mladež... Po licu joj se razli samrtničko bledilo. Tek tada je videla da devojčica jedva ako ima četiri godine. Poljubila ju je u kosu i otišla.

Dugo je obilazila azile, domove, prihvatilišta gde su bila smeštena ratna siročad i više puta joj se ponovilo ono isto. Kada bi zavrnila rukav i potražila mladež, navirale bi joj suze i ona bi odlazila dalje da traži.

Toga dana su je telefonom obavestili da je u jedno prihvatilište stigla nova grupa dece. Već godinu dana kako obilazi prihvatilišta. Otrčala je odmah. Dočekala ju je vaspitačica. Vaspitačica ju je već poznavala. Često ju je viđala dok je radila u drugim domovima i prihvatilištima. Neki su, gledajući je kako skoro svakodnevno obilazi tu decu, pomišljali da je kod nje zbog izgubljenog deteta nastupio duševni poremećaj. Vaspitačica je pažljivo saslušala priču o Elici, pazeći da ničim ne pokaže da je to već nekoliko puta čula i od nje i od drugih. Odvela ju je u odeljenje gde su se nalazila ta nova deca. U jednom uglu dve devojčice su se svađale. Jedna je plačno vikala na drugu:

— Ti si nevaljala. Zašto ne slušaš svoju mamu?

— E neću, — jogunasto je odgovorila druga. — Ja sam tvoja mama. Juče si ti ceo dan bila moja, a danas hoćeš opet. Danas je red na meni.

— Znate, — obrati se vaspitačica majci, — kod nas se deca često igraju roditelja i dece. Devojčice naročito vole da budu mame. Oko toga se često i svađaju. Znate, to nije ni čudo. Retko koje od te dece je osetilo majčinu, roditeljsku ljubav. Da vidite što umeju da budu nežne i pažljive kada igraju ulogu majke. Prosto ih je uživanje gledati. Mi negujemo i podstičemo tu igru. Ona najviše oplemenjuje decu.

Međutim, žena kao da je nije slušala. Ona je raširenim očima gledala devojčicu što je tražila da bude majka. Neki čudan blesak ispunio joj je zenice. Očigledno, devojčica ju je nečim snažno uzbuđila. A ona se i dalje svađala sa drugaricom.

— E neću. Ja sam malo bila mama. Ti uvek hoćeš da budeš mama. E neću.

— Pre neki dan nam se dogodio neobičan slučaj, — opet pokuša vaspitačica da obrati pažnju majke. — Došla je ovde jedna majka i pronašla svoga sinčića. Maloga Mišu. Ali kada je htela da ga povede, stao je da plače. Govorio je da on neće da ide bez svoje mame, sedmogodišnje Zorice. Uporno je tražio da i Zorica pođe sa njim. I uopšte deca se kroz tu igru zbližavaju i postaju kao jedna velika porodica. Starije devojčice su obično mame, ali i mlađe to traže.

Žena je i dalje, ne obraćajući pažnju na vaspitačicu, gledala devojčicu. Usta su joj se ovlaš otvorila, a po licu se razlile crvene pege, kao da je dobila nastup groznice.

— E neću, — rasplaka se mlađa devojčica. — Ti svaki dan hoćeš da budeš mama. — Onda obrisa ručicama suze i piskavo dodade: — E ja ću otići Draganu da njemu budem mama. On voli.

Ženin pogled je grozničavo klizio preko devojčice. Po kosi, nogama, rukama, pa se opet zaustavljao na očima. U jednom trenutku izgledalo je da joj se zaustavio dah. Začučena, vaspitačica je najzad prestala da joj govori i krišom iskosa je posmatrala. Prema onome kako je ona opisivala svoju ćerku, ova devojčica je malo ličila na nju. Samo oči. I ona je imala krupne, kao vir zelene oči. Samo to. Onda, ova je devojčica mogla imati najviše četiri godine, a njena Elica preko pet. Ali ipak ona je majka. Ona najbolje zna.

— Znači, — skoro se ote vaspitačici gledajući raširene ženine oči. . .

— Da, — prekide je žena odlučno i trže se kao da se probudila. — Najzad. . . — dodade i opet začuta.

— Divno! Divno! — obradovano povika vaspitačica mahinalno i ispruži ruke prema devojčici, koja na njih uopšte nije obraćala pažnju, da joj zavrne rukav i pogleda onaj mladež.

— Ne! — Skoro izbezumljeno vrisnu žena, šćepa vaspitačicu za ruku i odgurnu je od devojčice.

Vaspitačica se povinova i zaprepašćeno pogleda ženu. One malopredašnje crvene pege sada su nestale i po licu se rasulo neko sivkasto bledilo. Za trenutak gledale su jedna drugu, a onda su obe oborile oči kao krivci. Ali ipak dijalog je nastavljen. Nemo. Mislima.

»Da«, reče vaspitačica ne dižući pogled na sagovornika, »divno je to. Uzvišeno. Ljudski. Ali. . . Ali ako sutra ipak pronađete Elicu«. . .

»Ništa«, odlučno, bez kolebanja, čak nekako prekorno odgovori žena. »Zar ja ne mogu imati dve ćerke?«

»Jeste. Zaista je tako. Divno je to. Ali. . . Ali ako neko pronađe svoju Bosu (devojčicu su odnekud tako zvali u domu). Ako...«

»Ništa. Neka.« Tu žena duboko uzdahnu. »Zar Bosa ne može imati dve majke?«